



Jus Canonicum In V. Libros Decretalium Distributum

novâ Methodo explicatum, Omnibus Capitulis Titulorum (qui in Antiquis, & novis Libris Decretalium continentur) promiscuè & confusè positis, in ordinem doctrinæ digestis. Adjunctis Aliis Quæstionibus Connexis, Quæ Ad Plenam Cujusque Tituli, Aut Materiæ Cognitionem, Et Expositionem Pertinent. ...

Respondens Libro Quarto Decretalium : In Quo De Sponsalibus, Et Matrimoniis, & quae eis annexa sunt, agitur, eadémque plenè, & theoricè explanatur, & declarantur ...

Pirhing, Ehrenreich

Dilingae, 1678

Titulus. V. De Conditionibus apposis in desponsatione, vel in aliis contractibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98293](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98293)

sed facit, ut statim valeat, vel non valeat, §. *Conditiones Instituit. de V. O.* Ratio est, quia contractus ex voluntate, & conventionione contrahentium legem, & conditionem accipiunt: si ergo contrahentes ita voluerunt, & convenerunt, ut si talis conditio existat, matrimonium sit ratum, & validum: si non existat, matrimonium sit irritum: ita statim erit, prout inter se convenerunt. Confirmatur, quia idem etiam est in aliis contractibus, ut patet ex legibus citat. Idemque procedit, etsi contrahentes ignorent positam esse conditionem, modò conditio vera sit, v. g. domo tibi hunc equum, si pater tuus adhuc vivit, quamvis hanc conditionem contrahentes ignorent, cit. l. *Cum ad præfens. Layman. cit. loc.*

IV. ASSERTIO 2. Matrimonium contractum sub conditione de futuro possibili, honesta, & contingente, v. g. ducio te, si pater tuus consenserit, si mille in dorem dederit, &c. suspenditur, ita ut nullo modo valeat, aut obliget, donec conditio impleatur, *Sanch. cit. dif. 6. n. 2. Laym. cit. c. 7. n. 2.* & alij communiter. Ratio est, quia generatim loquendo, conditio propriè dicta, & de futuro contingenti, suapte naturâ, suspendit contractum, cui adijcitur, l. *Si ita stipulatus. 97. §. Si tibi. ff. de V. O.* ita ut contractus nec omnino sit nullus, cum uterque contrahens teneatur eventum conditionis expectare, nec omnino completus, quia à futura conditione pendet, ita ut eâ positâ, sit validus, non positâ, invalidus. Hoc autem intelligi debet de conditione appositâ in ipso contractu matrimonii: non autem si ex intervallo: nam matrimonio semel perfectò, sive postquam semel effectum suum sortitum fuit, nec quidem communi utriusque consensu nova conditio apponi potest, cum mutuo consensu dissolvi nequeat, sicut cæteri contractus, *Sanch. cit. dif. 6. n. 3. & 4.*

V. Jam ergo hæc assertio, quòd matrimonium sub tali conditione contractum suspendatur, usque dum conditio impleatur, probatur ex c. *De illis. 3. h. t.* ubi Papa Alexander III. ita rescribit: Si quis alicui mulieri sub hujusmodi verbis juraverit: *Ego te in uxorem accipiam, si tantum mihi donaveris, reus perjurii non erit, si nolentem dare, quod sibi dari petijt, non acceperit in uxorem: nisi consensus de præfenti, aut carnalis copula sit subsequuta.*

VI. Ubi notandum 1. Sponsalia de futuro, etiam jurata, qualia sunt contracta in hoc cap. ut patet ex verbo, *accipiam*, quod est futuri temporis, possunt contrahi sub conditione: si tantum, v. g. decem dederis, neque prius obligant, quàm decem data fuerint, quia pendente conditione, nulla oritur obligatio, sed tum demum, ubi evenierit conditio, §. *Ex conditionali Instituit. de V. O.* Neque etiam ex talibus sponsalibus conditionatis oritur impedimentum publicæ honestatis, conditione pendente, c. *un. §. fin. de sponsal. in 6. Abb. hic n. 2.*

Notandum 2. Excipiuntur duo casus in hoc cap. in quibus conditio appositâ sponsalibus de futuro tollitur, & receditur à conditione, scilicet per consensum matrimonialem de præfenti purè, & absolute præstitum, per quem tollitur obligatio conditionis prius appositæ, vel per carnalem copulam subsequentem, per quam ex conditionalibus fiunt pura sponsalia, quia præsumitur conditio remitti, & si

mul transeunt in matrimonium præsumptum, contra quòd non admittitur probatio in contrarium, c. *Is, qui. 30. de sponsal. Gl. pen. & ult. hic, Abbas n. 4. & 5.* Hodie verò cum matrimonia præsumpta cessaverint, quippe quæ non valent, nisi coram Parocho, & testibus sint contracta, juxta Decretum Concilii Trident. *Sess. 24. c. 1. de reform. matr.* ideo hujus textus dispositio, quoad posteriorem casum, non habet locum, *Barb. in Collect. in c. De illis. 3. h. t.*

VII. Sed contra decisionem hujus c. obstare videtur text. in l. *Si ita stipulatus. 97. §. Si tibi nupsero. ff. de V. O.* Ex qua colligitur, quòd si mulier à viro stipulatur centum sibi dari, si ipsi nupserit, non valet stipulatio, quippe inhonesta, ac proinde talis conditio videtur improbatâ Jure, tanquam turpis, cum per eam venalia quodammodo reddantur matrimonia, & propter libidinem tales contrahere videantur. Idemque est, si hoc pacto vir à muliere stipulatur sibi centum dari. Verum respondetur, hujusmodi promissionem, vel conditionem de pecunia sibi danda, si fiat, vel adijciatur ex justa causa, & honesta, veluti dotis, aut donationis propter nuptias, vel ob aliam justam causam, ut si mulier nobilis sit, & contrahat cum plebeio, & in compensationem suæ nobilitatis petat sibi dari pecuniam, talis stipulatio, aut venditio non foret inhonesta, tunc enim cessaret præsumptio libidinis. Unde in cit. l. *Si ita stipulatus. §. fin.* non reprobatâ absolute talis stipulatio, sed dicitur: *causâ cognitâ, actionem denegandam esse*, quia nimirum Judex cognoscere debet, utrùm ex causa honesta, seu justa talis promissio, vel conditio facta, seu adjecta fuerit, vel non, *Barb. in cit. l. Si ita stipulatus. in fine. Abb. in cit. c. De illis. n. 3.* Itaque hujusmodi promissio, vel conditio etiam ex causa lucrati-va adjecta valet, si ea honesta sit: non item si sit peccata, dum sponsus unus alteri promittit pecuniam, si impediat, ne nuptiæ sequantur, c. *Gemma. 29. de sponsal. de quo ibid. Canis. in cit. c. De illis. h. t.*

VIII. Præterea in c. *Super eo. §. h. t.* cum ex Urbano III. quæsitum fuisset, utrùm ille, qui in mulierem aliquam accipiendam consensit, si pater ipsius suum præstaret assensum, compelli possit ad matrimonium consummandum? Respondet Pontifex, cum consensus liber dici non possit, qui in alieno arbitrio est positus, seu reservatus, & conditionem hanc Canones non improbant, nisi voluntas patris postmodum intercedat, nequaquam cogendus est ad matrimonium contrahendum. Nam licet Alexander Papa (in cit. c. *De illis. h. t.*) responderit, sponsalia sub conditione contracta, ipsâ non impletâ, si consensus de præfenti intercedat, vel carnalis copula subsequatur, dissolvi non debere, sed firmiter servari: id tamen nequaquam huic definitioni est adversum: cum hujusmodi consensus non sit de præfenti habendus, quamvis per verba de præfenti exprimat, qui in alieno arbitrio non habito, sed habendo consistit.

IX. Notandum 1. Qui matrimonium contrahit per verba de præfenti sub conditione non improbatâ ab Ecclesia, ut *contraho tecum, si meus pater consenserit*, non debet compelli ad contrahendum matrimonium, & multò minùs ad illud consummandum, ante conditionis eventum, sive nisi acce-

dat postmodum voluntas, seu consensus patris, quia necdum intelligitur esse contractum, *Hostiens. hic V. Contrahendum*. prout sumitur ex hoc c. Ubi Papa consultus, an qui per verba de presenti contraxit, sub conditione, si pater ipsius consenserit, sit cogendus matrimonium consummare, respondet, non teneri contrahere, nisi voluntas patris postmodum intercedat: ergo à contrario sensu, si voluntas huiusmodi, seu consensus patris intercesserit, cogendus est contrahere, id est, consummare matrimonium, ut sic responsio congruat interrogationi. Ratio est, quia dispositio conditionalis, adveniente, siue impleta conditione purificatur, & ex eo tempore perficitur, perinde ac si ab initio purè esset facta, l. *Potior. 11. §. 1. ibi: Cum enim semel conditio extitit, perinde habetur, ac si eo tempore, quo stipulatio interposita est, sine conditione facta esset. ff. Qui potiores in pign. hab. matrimonium autem, quamvis per legem Evangelicam sit elevatum ad dignitatem Sacramenti, habet tamen rationem contractus civilis, idèoque per eventum conditionis perficitur, sicut alij contractus conditionales, l. *Hæc venditio. 7. in princ. ibi: Conditionales venditiones tunc perficiuntur, cum impleta fuerit conditio. ff. de contrah. empt. Fagn. in cit. c. Super eo. n. 2. & 3. h. t.* An autem matrimonium sub conditione initum statim sit perfectum, absque novo consensu, infra dicitur.*

Notandum 2. Matrimonium potest conferri in arbitrium alterius, non solum parentis, in cuius potestate est contrahens, & conditionem apponens, ut in casu huius cap. sed etiam extranei, v. g. patrui, c. *Per tuas. 6. h. t.* quamvis testamentum non possit conferri in arbitrium alterius, l. *Illæ. 32. in princ. ff. de hered. instit. Abb. hic n. 3. & Alex. de Nervo n. 4.*

Notandum 3. Quamvis consensus in matrimonium exprimitur de presenti, si tamen apponatur conditio, non habet effectum in presenti, sed suspenditur, donec impleatur conditio. Idemque est de quavis alia conditione, quæ non pendet ex arbitrio tertij, ut si quis dicat, *Contraho tecum matrimonium, si dederis mihi centum. Abb. hic n. 5. & Alex. de Nervo num. 9.*

X. Cæterum hoc loco occurrit dubium, an ipsi matrimonio apponi possit conditio? Negativam sententiam tenent *Covarr. in l. 4. Decret. p. 2. c. 3. n. 3. Sanch. l. 5. de matr. disp. 1. n. 5. & alij apud ipsos, nempe matrimonium ipsum conditionem non recipere, bene tamen ejus consensum, hoc est, consensus præstitus ad matrimonium contrahendum potest ex conditione pendere, at non ipsum matrimonium, quia quamdiu conditio pendet, non est matrimonium.*

Alij verò probabilius affirmant, matrimonio adijci posse conditionem, v. g. *Contraho tecum, si pater meus consenserit*, quia huiusmodi conditionem nullibi improbant Canonica Instituta, ut patet ex cit. c. *Super eo. h. t.* quamvis ejus obligatio differatur in eventum conditionis, sicut fit in aliis contractibus conditionalibus, qui conditione eveniente, purificantur, l. *Necessario. 8. §. Quod si pendente. ff. de peric. & comm. rei vendit. Canis. in Rubr. h. t. n. 3. Zas. in comment. h. t. n. 5.* ubi in fine ait, non tam adijci conditionem matrimonio, ut est Sacramentum, quod non potest esse in pendenti, quam ut est contractus civilis,

lis, eatenus enim, ut reliqui contractus, conditionem admittit. Nec obstat *Reg. Jur. §. o. in 6. & Reg. 77. ff. eod. Actus legitimi conditionem non recipiunt*, quia actus ibi enumerati non sunt contractus, licet matrimonium, sed actus merè legitimi, id est, à Jure Civili introducti. *Hostiens. hic col. 2. §. Sed contra*. Neque etiam obstat, quod matrimonium institutum sit ad mutuum cohabitationem, & conjunctionem, non enim hinc sequitur, quod conditio ei adijci non potest. Nam etiam emptio, & venditio instituta est, ut per illam res emptori acquiratur, & tamen sub conditione contrahi potest, §. *pen. Instit. de empt. & vendit. sicut etiam alij Civiles contractus, l. Obligat. 44. ff. de act. & oblig. Canis. c. l.*

Illud hic addendum, si pendente conditione, vel uterque contrahentium aliud matrimonium inierit, posterius matrimonium valebit, etiam si conditio prioris matrimonij postea evenierit, c. *unic. §. desponsal. in 6.* quia scilicet ex sponsalibus conditionalibus, ante conditionem extantem, nulla publica honestatis justitia oritur, *Canis. c. l. n. 4.*

§. III.

An conditio, de futuro necessaria, sit impossibilis, adiecta matrimonio illud vitiet, vel suspendat?

XI. ASSERTIO I. Matrimonium contractum sub conditione de futuro necessaria, ut *Contraho tecum, si sol cras oriatur*, non suspenditur, nec vitatur per conditionem adjectam, sed perinde est, si ea apposita non esset, adeoque absolutum, ac validum est tale matrimonium, *Covarr. in l. 4. p. 1. §. 2. n. 10. Sanch. l. 5. de matr. disp. 2. n. 2. & alij apud ipsos*. Idque probatur ex l. *Si pupillus. 9. §. 1. ff. de Novat. ubi dicitur: Qui sub conditione stipulatur, potest omnino extititum esse, pure videtur stipulari, quia qui omnino extititum est, non potest non contingere, idèoque præsens esse videtur, & quia talis conditio necessarii futura jam determinata est in sua causa naturali, censetur præsens, & impleta, & perinde est, ac si apposita non esset. Quod tamen intelligendum est, si contrahentes sciant, conditionem esse necessariam, nam si putant, illam esse contingentem, tantum effectum conditionis contingentis, & suspendit contractum usque ad eventum conditionis, *Sanch. c. l. n. 3.* Idemque est, si ex circumstantiis facile colligatur, talem conditionem non apponi tanquam conditionem, sed tanquam temporis præsumptionem, de quo casu loquitur *text. in l. Heres. 79. ff. de condit. & demonstr. & exemplum esse potest: Si quis dicat: Contraham tecum, si pater meus morietur, id est, quando pater meus obierit, Sanch. c. l. n. 6.**

XII. ASSERTIO 2. Matrimonium contractum sub conditione de futuro, quæ repugnat libertati, aut bonis matrimonij, ipso jure est irritum. Si verò in contractu matrimonij conditio impossibilis, vel turpis apponatur, quæ non est contra substantiam matrimonij, ea habetur pro non adjecta, & matrimonium tenet, prout statuitur in c. *Si conditio. 7. & ult. h. t.* ubi Papa Gregorius I X. ita scribit:

scribit: si conditiones contra substantiam conjugij inferantur, puta si unus dicat alteri: contra hoc tecum, si generationem proles evites, vel do nec inveniam aliam honoratiorem, vel ditio- rem; aut si pro quæstu adulterandam te tradas, matrimonialis contractus, quantumcunque sit favorabilis, caret effectu, licet aliæ conditiones (quæ non pugnant cum substantia matrimonij) si turpes, aut impossibiles fuerint, debeant propter ejus favorem, pro non adiectis haberi.

XIII. Pro explicatione notandum 1. dux traduntur regulæ in hoc c. Prima in priore ejus parte, scilicet conditionem turpem, seu inhonestam, vel impossibilem adversus matrimonij substantiam, vel substantiam ejus proprietatem appositam irritare omnino contractum matrimonij, cujus tria exempla ponuntur in textu. Prima conditio est contra bonum proles, ut si quis sub conditione contrahat, si uxor prolem vitaverit. Secunda est contra Sacramentum, ut contraho tecum, donec aliam ditio- rem, aut pulchriorem invenero, quod repugnat individuo vitæ conjugalis vinculo, & illius humanæ societati. Tertia est, si adulterata fueris, quod est contra bonum fidei conjugalis, omnes hæ conditiones vitiant matrimonium contractum, *Gl. hic* 1. 2. & 3. *Abb. n. 2. Covarr. in 4. Decret. p. 2. c. 3. §. 1. n. 1. Sanch. l. 5. dif. 9. n. 3.* Quamvis autem in textu exprimantur tantum tres conditiones, tamen id factum est exempli gratiâ, idem enim dicendum de omnibus alijs conditionibus, quæ substantiæ matrimonij adversantur, quia hæc ratio legis in textu expressa est generalis, *Abb. c. l. & Alex. de Novo hic v. 3.*

Ratio autem hujus constitutionis est, quia quamvis validè contrahatur matrimonium, cum intentione non servandi fidem, aut perpetuitatem conjugij, aut non procreandi generationem, & educationem proles, sed potius impediendi, quia hæc quoad actum, seu executionem non pertinent ad substantiam matrimonij, adeoque non sunt contra substantiam ejusdem: non tamen validè contrahitur, si talia in pactum deducantur, quæ substantiæ obligationi essentialiter in matrimonio inclusa directè adversantur, eamque elidunt, & infirmant, *Sanch. cit. dif. 9. n. 14. Laym. l. 5. tr. 10. p. 2. c. 7. n. 8.* quia matrimonij substantia consistit in plena traditione mutua corporum, sive in mutuo jure, ac potestate utendi corpore conjugis ad usum generationis: hoc autem jus, seu potestas tollitur per pacta, seu conditiones, quibus obligatio carnalis conjunctionis, seu copulæ tollitur, ergo etiam ipsa substantia matrimonij tollitur, & infirmatur: & cum dominium, seu jus, quod per matrimonij contractum acquiritur, non sit aliud, quàm prædictum jus utendi corpore conjugis, non potest dominium separari à jure utendi, vel fruendi matrimonio, sicuti in alijs quibusdam rebus accidit. Nec refert, quòd salvâ essentiali matrimonij, eoque illaso, possit tolli jus utendi, & reddendi debitum per votum castitatis perpetuæ communi consensu conjugum editum: nam quamvis matrimonio jam contracto, possit postea per novam pactationem apponi conditio aliqua ejus substantiæ repugnans: non tamen potest ab initio apponi, uti etiam in alijs contractibus ac-

cidit: quia quando à principio deducitur in pactum aliquid ejusmodi, impeditur postea translatio potestatis corporum: secus quando jam matrimonium est contractum, tunc enim potestas illa semel translata revocari non potest, & manet matrimonij vinculum quoad alia v. g. mutuam cohabitationem, proles educationem, fidem servandam, *Laym. c. l.* ubi etiam addit, quamvis nunquam petere debitum non sit contra substantiam matrimonij, aut bonum proles, est tamen obligare se ad nunquam petendum. Ceterum matrimonium absolute contractum censetur, etiam si annexas habeat conditiones aliquas, quæ ipsi de jure insunt, ut nisi Religionem ingredi velim, nisi adulterio fidem violaveris &c. *Laym. c. l.* quia talis conditio, quæ de jure inest, non suspendit contractum, cui adijcitur, nec facit conditionalem, *l. Conditiones. 99. l. Aliquando. 107. ff. de Condit. & Demonstr.*

XIV. Notandum 2. Quod dictum est conditiones turpes, & inhonestas adversus substantiam matrimonij appositas irritare contractum matrimonij, limitari debet 1. si uterque conjux appositioni conditionis consentiat, tunc enim nullus est consensus, & matrimonium non tenet. Secus est, si alter contradicat, quia tunc matrimonium est validum, perinde, ac si conditio non fuisset apposita: vel etiam si taceat, quia tunc censetur contradicere, favore matrimonij, nam ex eo, quòd alter non sentit, censetur à conditione recessum, *Covarr. in l. 4. Decret. p. 2. c. 3. §. 1. n. 11. 2.* limitatur, ut procedat solum in proprijs, & veris conditionibus, scilicet in ijs, quæ à futuro eventu pendent: non autem in conditionibus de præsentis tempore, vel de præterito, quia verè conditiones non sunt, nam tales conditiones non suspendunt actum, nec propriè sunt conditiones, *Covarr. cit. §. 1. n. 9.*

XV. Notandum 3. Sicut matrimonium contractum sub conditione suspensiva, quæ est contra illius substantiam, non tenet: ita nec tenet, si fuerit contractum sub conditione resolutive, ut contraho tecum, si non invenero aliam ditio- rem, aut honoratiorem, juxta hoc c. Unde inferitur quòd si quis habens suspectam uxorem de incontinentia, matrimonium cum ea inierit, sub conditione, ut si adulterium commiserit, liceat ipsi à matrimonio resilire, & aliam ducere, tale matrimonium non valeat, ut docet *Abb. hic n. 2.* quia licet talis conditio, primo intuitu videatur honesta, ut sic vitetur adulterium, tamen revera est turpis, quia in effectu perinde est, ac si dictum esset, contraho tecum ad tempus incertum, donec commiseris adulterium, atque ita adversatur bono Sacramenti, quod suapte naturâ est perpetuum, & indissolubile, *Fagn. in cit. c. Ult. n. 2. h. t.*

XVI. Notandum 4. Altera regula tradita in *c. Ult. h. t.* est, quòd conditiones turpes, vel impossibiles, quæ matrimonij substantiæ, & illius bonis non adversantur, non irritant matrimonium, sed rejiciuntur, & pro non adiectis habentur, idque favore matrimonij specialiter statutum est, *Abb. hic n. 3.* Exemplum de conditione turpi est, contraho tecum, si furtum feceris, vel si homicidium commiseris. Item de conditione impossibili, ut si cælum tetigeris digito, vel si Regnum dederis. Unde etiam

etiam in testamentis, & ultimis voluntatibus, quia similiter sunt favorabiles, l. 1. c. de SS. Eccles. conditiones turpes, vel impossibiles rejiciuntur, & pro non adiectis habentur, §. Impossibilis Instit. de hered. instit. Gl. hic V. Impossibiles, siue sint impossibiles de facto, siue de jure, quia id possumus, quod de jure possumus, & impossibile dicitur, quod de jure fieri non potest l. Nepos. 12 §. ff. de V. S. Secus est, in alijs contractibus, in quibus conditio turpis, vel impossibilis viciat contractum, §. Si impossibilis Instit. de inutil. stipul. l. Non solum 31. ff. de oblig. & act. quia hi non sunt ita favorabiles, sicut matrimonium.

XVII. Notandum §. Ut conditio impossibilis rejiciatur à contractu matrimonij, requiritur 1. ut reputetur impossibilis, alioquin non rejicitur, sed suum sortitur effectum in utroque foro, unde dispositio dicti c. fin. h. t. intelligitur, quando contrahentes sciebant conditionem esse possibilem, Sanch. l. §. de matr. disp. 3. n. 8. Ubi addit, idem esse de conditione turpi, quæ non rejicitur, si reputetur honesta. 2. Ut conditio impossibilis habeatur pro non adjecta, requiritur etiam, ut contrahentes sint consensu constitutionis dicti cap. fin. adeoque ut sciunt, conditionem adjectam esse impossibilem, & Ius hujusmodi conditiones rejicere, & habere pro non adiectis, tunc enim censentur, secundum Ius velle contrahere, nisi de contrario constet, Coning. disp. 29. de matr. dub. 3. n. 42. Nam constitutio non obligat ignorantes, c. 2. de Constit. in 6. Sanch. c. l. n. 1. Imò exigitur etiam, ut utrumque hoc notum sit ambobus contrahentibus, quia matrimonium constat ex utriusque consensu, conditio autem impossibilis ex se importat dissensum, Sanch. c. l. n. 12. 3. conditio impossibilis in dubio habetur pro non adjecta, adeoque si dubia sit contrahentium intentio, utrum seriò, & ex animo, non aliter talem conditionem apposuerint, an verò solum joco, in tali dubio præsumit Ecclesia, joco adjectam esse, & non animo suspendendi actum, & ita iudicat matrimonium esse validum, & purè contractum, perinde ac si conditio apposita non esset, idque in favorem matrimonij, pro cuius valore in dubio semper iudicandum est, c. Ult. de sent. & re judic. cum enim vertatur periculum animarum, ne fortè separentur, qui legitime conjuncti sunt, & alijs conjungantur matrimonio, Ecclesia eligit in dubio, quod animarum tutius est, Sanch. cit. disp. 3. n. 15.

Idemque dicendum est de conditione turpi, quia nemo præsumitur in dubio velle peccare, adeoque seriò velle contrahere sub conditione turpi, quæ sine peccato, ad quod inclinatur, impleri non potest, aut velle in re tam gravi, & sancta joculari, & suum actum irritum redere, Sanch. l. §. disp. 15. num. 4. & 6.

Notandum 6. Ex dictis patet, quæ sit vera expositio cit. c. Ult. in fine h. t. videlicet omnes fideles, dum Sacramenta recipiunt, censentur ea recipere, juxta intentionem Ecclesiæ, adeoque dum matrimonium ineunt, & sciunt conditionem adjectam esse turpem, vel impossibilem, eamque ab Ecclesia rejici, & pro non adjecta haberi, præsumere Ecclesiam contrahentes purè, & absolute consensisse: tunc censentur etiam velle purè, & absolute contra-

here, juxta intentionem Ecclesiæ, & prout ipsa Ecclesia præsumit, ac iudicat, tale matrimonium irritum esse, nisi ipsi contrahentes aliter exprimerent suam intentionem, ita Sanch. cit. disp. 3. n. 18.

XVIII. Notandum 6. Si matrimonium contractum sit sub conditione turpi, vel impossibili, & is, qui conditionem adiecit, non aliter se obligare voluit, quam si conditio eveniat, in foro interno, id est, conscientiæ, non tenebitur, nec iudicabitur matrimonium, propter defectum consensûs conjugalis, quem contrahens in eventum conditionis contulit. Idemque dicendum est in foro externo seu judiciali, iudicabitur enim similiter matrimonium contractum, sub conditione turpi, vel impossibili nullum, si constet consensum conjugalem dedecisse, quia aliqui sic expresse contraxerunt, in nullo pacto vellent consentire, nisi eveniente conditione, Covarr. in lib. 4. Decret. p. 2. c. 3. n. 4. & Ratio est, quia conditiones turpes, vel impossibiles à matrimonio rejiciuntur, & habentur pro non adiectis, eò quod Canones in dubio præsumunt eas non seriò adjectas fuisse. At quando de mente contrahentium aliter constat, cessat hujusmodi præsumptio, cum in certis nullus sit præsumptio, sed conjectura locus, l. Continuus. 137. §. 2. in fine, junct. Gl. V. Nullus ff. de V. O. Canis in cit. c. Ult. h. t.

XIX. Præterea huc pertinet, quod statuitur c. Quicumque i. h. t. quod est desumptum ex Concilio Africano, ubi dicitur: Quicumque conditionis nomine aliquam desponsaverit (per verba de præsenri) frangatur conditio (id est, pro non adjecta) habeatur, Gl. hic V. eod.) & desponsatio irreversibiliter teneatur, siue firmiter servetur matrimonium.

Ubi notandum, hoc cap. intelligitur primò de conditione turpi, quæ tamen non est contra substantiam matrimonij, ut exponit Gl. hic V. Frangatur, ut si quis dicat, contraham tecum, si furtum feceris, vel si homicidium commiseris, & tale matrimonium sub turpi conditione contractum, eà rejiciendum est. Secundò intelligitur hoc c. quævis præcessit copula, ante eventum, vel defectum conditionis, tunc enim censetur à conditione recessisse, ideòque matrimonium tenet, rejectâ conditione, ut colligitur ex his verbis textûs, eam relinquere velueris, quæ videntur supponere cohabitationem, & matrimonium fuisse prius consummatum, Covarr. cit. c. 3. §. 1. n. 13. Aliam expositionem affert Alex. de Nevo hic n. 1. de qua agit Fagn. hic n. 2. Tertio aliqui intelligunt de conditione resolutive, ut contraham tecum matrimonium, & si non dederis millicentum, volo te relinquere, nam cum matrimonium ab initio fuerit validum, non poterit dissolvi ex futuro eventu, de quo videri potest Alex. de Nevo hic n. 1. & Fagnan. n. 2.

XX. Similis priori constitutio extat in c. Ptuas. 6. h. t. Nam cum quædam mulier P. nomine postulari N. in virum, asserens inter se mutuum consensum de præsenri, & carnalem copulam intervenisse, quod licet vir ille non negaret, assererat tamen se illam in uxorem ducere non teneri, quia sponsalia inter ipsos sub hac conditione fuerunt contracta, si pater ejus, & patruus in ea consentirent, qui tamen te intellectâ, statim contra-

„ dixerunt. Mulier verò replicabat, negando sibi
 „ à patre viri, vel patruo aliquando contradic-
 „ tum fuisse, & ante tempus contradictionis à testibus
 „ expressum, postea dicebat inter se carnalem co-
 „ pulam intervenisse. Consultus super hac re Pa-
 „ pa Innocentius III. respondet, cum liquidò con-
 „ ster, post contracta sponsalia carnalem copulam
 „ inter eos esse subsecutam, pro matrimonio præ-
 „ sumendum esse: quia à conditione apposta re-
 „ cessisse videntur: etsi enim probatum sit, quòd
 „ postquam pater, & patruus viri sponsalibus con-
 „ tradixerunt, idem vir mulierem illam per carna-
 „ lem copulam cognoverit: non est tamen proba-
 „ tum, quòd antequam ipsè eandem cognovisset,
 „ pater ejus, & patruus contradixerint. Ratio de-
 „ cisionis est, quia quamvis sponsalia conditionata,
 „ secundum juris subtilitatem, non videantur esse
 „ sponsalia, quia consensus conditionalis, ante con-
 „ ditionem extantem, est nullus, *l. Cedere diem. 213. ff. de V. S. si ergo nullus præcessit consensus, nulla etiam inita sunt sponsalia, adeoque nec matrimo-
 „ nium, quia sola copula carnalis, sine consensu, non
 „ facit matrimonium, Gl. hic V. Presumendum. Ve-
 „ rum favore matrimonij non attenditur ista juris
 „ subtilitas, sed magis verisimilis probabilitas, nam
 „ quia aderat consensus in sponsalibus, licet condi-
 „ tionatus, ideo præsumuntur contrahentes per car-
 „ nalem copulam subsecutam ab apposta conditione
 „ recessisse, & per novum consensum sponsalia de
 „ præsentì liberè contraxisse, idque favore matrimo-
 „ nij, Hostiens. hic V. Quod videtur, & Vivian. in Ra-
 „ tion. Jur. Pontif. Si verò ante copulam carnalem re-
 „ nuntiasset sponsalibus, sive ijs contradic-
 „ tum fuisse à patre, & patruo, tunc per copulam superveni-
 „ entem non inductum fuisset matrimonium, quia
 „ dissoluta essent sponsalia, & carnalis copula non re-
 „ perisset, quod confirmare posset, Hostiens. hic in fine.
 „ Abb. n. 5.*

XXI. Ubi notandum insuper 1. Sponsalia de futuro, non tantum pura, & absoluta, juxta *c. Is qui 30. de sponsal. & mar.* sed etiam conditionalia per subsecutam carnalem copulam transeunt in matrimonium, *Abb. hic n. 3.* Unde si contrahentes matrimonium, vel sponsalia conditionata, ante conditionem impletam, se mutuò carnaliter cognoscant, tunc Ecclesia præsumit eos recessisse à conditione, & voluisse purè, & absolute contrahere, nec ullam probationem admittit in contrarium, juxta *c. Per tuas. 6. h. 1. Coning dis. 29. de Sacram. dab. 1. n. 19.*

Notandum 2. Si duo contraxerunt sponsalia per verba de futuro, securà carnali copulà: quamvis sponsus, præsentè, & consentiente sponsa, protestetur, se nolle per copulam consentire in matrimonium, nihilominus præsumitur contractum matrimonium, si sequatur carnalis copula, quia præsumitur propter copulam sponsos ab hac protestatione recessisse, sicut & à conditione, ut patet ex *c. Per tuas. h. 1.* Ubi contracto matrimonio, sub conditione nondum impletà, & ita nondum existente perfectò consensu, dicitur recedi à conditione, & perfectum consensum effici, carnali copulà securà. Ratio est, quia non debet inter sponsos præsumi copula fornicaria, delicti enim præsumptio omnino vitanda

est, *l. Merito. § 1. ff. Pro socio, Covarr. in 4. Decret. p. 1. c. 4. §. 1. n. 18. Sanch. l. 2. de matr. dis. 45. n. 21. Menoch. l. 2. de præsumpt. q. 35. n. 4. & §. 1. 3. præsumpt. 1. n. 15.*

XXII. Porro dubitatur de quibusdam conditionibus, an eæ, matrimonio adiectæ (veluti contraham tecum, si te virginem invenero, vel si mecum concubueris) sint validæ, vel tanquam turpes rejici debeant? Quod ad priorem conditionem attinet, hæc conditio, *Si te virginem invenero*, si intelligatur de investigatione per aspectum obstrictum, vel alium legitimum modum, non debet rejici, quia non est turpis, sed honesta conditio, & suspendit actum. Si verò intelligatur de concubitu illicito, & non matrimoniali, est turpis, ac inhonesta conditio, eaque reiecta valet, ut matrimonium purum, & absolutum, *Covarr. cit. p. 2. c. 3. §. 2. n. 12. Sanch. cit. l. 5. dis. 16. n. 7.* imò etiam teneret tale matrimonium, saltem in foro externo, etsi non esset Virgo, *Barb. in Collect. in cit. c. Per tuas. n. 6. h. 1.* Quod verò ad posteriorem conditionem pertinet, si illa intelligatur de concubitu illicito ante matrimonium, est turpis, nec valet: Secus si de licito post contractum statim matrimonium, *Sanch. s. l. n. 8.*

§. IV.

Proponuntur, & resolvuntur aliæ nonnullæ quæstiones circa sponsalia, vel matrimonia sub conditione contracta.

XXIII. Queritur 1. An matrimonium contractum per verba de præsentì inter habiles, sub conditione honesta de futuro, & contingenti, ut *contraho tecum, si pater tuus consenserit, vel si dotem dederit*, adveniente conditione, fiat validum, & obliget, absque novo consensu utriusque contrahentis? Supponit autem hæc quæstio, consensum, pendente conditione, ex neutra parte contrahentium esse revocatum: alioquin posità conditione, non valeret matrimonium, ob defectum consensûs. Hoc posito.

Respondetur, valde probabile est, matrimonium statim perfici, impletà conditione, sine novo contrahentium consensu, *Sanch. l. 5. de matr. dis. 8. n. 5. Coning dis. 29. dub. 1. n. 11. Laym. l. 5. Theol. moral. tract. 10. p. 2. c. 7. n. 2.* & est communis Canonistarum. Ratio est, quia omnes ceteri contractus, etiam sponsalium, sub tali conditione celebrati, eà impletà, purificantur, ac perficiuntur, sine novo consensu, ac si ab initio fuissent purè, & sine conditione initi, ut patet ex *l. Potior. 11. ff. Qui potior. in pign. & l. Hæc venditio. 7. ff. de contr. empt.* ergo etiam matrimonium, quia Christus illud elevando ad rationem Sacramenti, ejus naturam non mutavit. Idque confirmatur, quia sicut se habet consensus de futuro ad contractum sponsalium: ita consensus de præsentì se habet ad contractum matrimonij: atqui consensus de futuro conditionalis, v.g. *ducam te in uxorem, si pater tuus consenserit*, adveniente conditione, purificatur, & transit in sponsalia ab-

soluta, sine novo alio consensu, ut constat ex c. *Un. de Sponsal. in 6.* à contrario sensu, ergo etiam consensus de presenti conditionalis, v. g. *duco te nunc in uxorem, si pater dotem dederit*, efficit matrimonium purum, & absolutum, sine alio novo consensu, *Barb. cit. l. n. 5.*

Ubi etiam notandum est discrimen inter contractum matrimoniale, sub conditione de futuro, & inter contractum sub conditione de presenti, *duco te in uxorem, si pater tuus mille dederit in dotem*, nam ex prior, impletà conditione, oritur obligatio contrahendi matrimonium: juxta posteriorem verò contractus matrimonij est perfectus, & absolutus, *Laym. c. l.*

XXIV. Porro etsi consensus sub conditione relata in futurum, ante hujus positionem, seu eventum, non sit perfectus, sed quasi inchoatus, & suspensus, ac pendens à futuro eventu: posità tamen conditione, consensus ille, qui virtualiter, ac moraliter remanet, quamdiu non revocatur, omnino purus, & absolutus efficitur, secundum moralem rerum estimationem. Et licet ad Sacramentum matrimonij, ex Christi institutione, requiratur consensus perfectus, & absolutus, isque signo externo expressus, qualis non habetur, ante eventum conditionis: ipse tamen externus eventus conditionis, suapte naturà est sufficiens signum purificati consensûs: siquidem ab initio conventum fuit inter contrahentes, ut quàm primùm talis conditio eveniat, mox matrimonium ratum, & firmum esset, quæ conventio verbis expressa saltem moraliter manet, cùm prima voluntas non fuerit revocata à contrahentibus, ut supponitur. Neque verò requiritur, ut contrahentes sciant, conditionem evenisse, nam eo ipso quoddam conditio evenit, purificatur matrimonium: sicut eo ipso, quoddam Procurator contrahit matrimonium, & consentit nomine sui principalis, firmum est matrimonium, etsi ipse id ignoret: non tamen ipse contrahens licetè matrimonio uti potest, nisi sciat conditionem impletam esse, adeoque & matrimonium perfectum, *Sanch. cit. disp. 8. n. 6.* Neque verò ex eo, quoddam in c. *Super eo, 5. h. t.* dicitur, adolescentem illum, ante impletam conditionem, non esse cogendum ad contrahendum matrimonium, sequitur, eà impletà, esse cogendum, & consequenter opus esse novo consensu. Nam responderetur, hinc tantum sequi, ante eventum conditionis, talem contractum non habere vim matrimonij, nec sponsalium, cùm non adsit consensus de presenti perfectus, & absolutus, sed tantum conditionalis, quia quamvis verba, quoad loquendi formam presentem consensum importent, v. g. *duco te in uxorem, si pater tuus consentiat*, revera tamen consensum conditionatum tantum habent, & consequenter talis non tenetur ad contrahendum matrimonium, ante impletam conditionem, nec potest etiam illud consummare, antequam contrahatur, *Coning cit. disp. 29. dub. 1. n. 14.* An autem, & quomodo postquam conditio evenit, talis compellendus sit, de hoc Papa nihil omnino in dicto cap. respondit. Denique etiam in proposito ipsum Sacramentum matrimonij suspenditur, materià, & formà ipsius completè positis, cujus substantia ponitur, quando ponitur conditio.

XXV. Quæritur 2. An etiam post Concilium Trident. quo solemnitas parochi, & testium est introducta, requiratur ad valorem matrimonij, ut Parochus, & testes, non tantum contractui sub conditione de futuro celebrato, sed etiam impletioni conditionis intersint. Affirmat valde probabiliter *Coning disp. 29. de matr. dub. 1. n. 15. Laym. cit. c. 7. n. 3.* quamvis sufficiat, si ipsi contrahentes coram parochi, & testibus postea asserant conditionem esse impletam: nam hoc ipso censentur purificare contractum. Ratio est, quia Parochus, & testes debent posse testificari in foro externo, non tantum de matrimonio verè, & substantialiter contracto, adeoque non solum de contractu inchoato, & pendente adhuc in futurum, & solubili, sed de absoluto, ac legitime perfecto ad vitanda multa incommoda: hoc autem non possunt, nisi intersint etiam impletioni conditionis, cùm ante hanc contractus sit incompletus, & conditionalis, non absolutus, & perfectus. Idemque dicendum de conditione relata in tempus præteritum, vel præsens. Sufficit autem, si parochus, & testes intelligant, ut testari possint, marem, & feminam exterius legitime matrimonium contraxisse per verum consensum verbis, vel alijs signis manifestatum: neque opus est, ut etiam sciant, eos valide contraxisse, in nullo occulto impedimento prohibitos fuisse, ut enim Concilium non requirit, ideòque etiam non requiritur, ut Parochus, ac testes litteras dispensationis inter consanguineos, & affines viderint, *Coning c. l. n. 16.* Est autem necessarium ad valorem matrimonij per Procuratorem contrahendi, ut parochus, ac testes ex litteris, vel sufficientibus indicij cognoscant mandatum Procuratoris, cùm aliter non intelligant, nec in foro externo testari possint matrimonium inter conjuges initum esse, quia tunc matrimonium non minus pendet à mandato procuratorio, quàm matrimonium conditionale ab eventu conditionis, ut docet *Coning disp. 24. de matr. dub. 9. n. 79. Laym. c. l.*

Porro talia matrimonia etsi sint valida, non tamen facile sunt permittenda, ut notat *Coning cit. disp. 29. de matr. dub. 1. n. 17.* tum quia minus decet dignitatem Sacramenti, tum quia ex ijs facile litæ, & difficultates oriri possunt, præsertim ob discordantes DD. opiniones, ideòque tutius est, ut per impletam conditionem, consensus matrimonialis renovetur coram parochi, ac testibus, quia ante eventum conditionis matrimonium nondum est contractum, sed contrahendum, *cit. c. Super eo h. Covarr. in 4. Decret. p. 2. c. 3. n. 5. Tanner. tom. 4. disp. 8. q. 3. dub. 4. n. 83. & 84.* Ubi hanc rationem addit, quia in nullo alio Sacramento consensus conditionatus de futuro, seu in ministro, seu suscipiente sufficit ad valorem Sacramenti, ergo nec in matrimonio. Sed hoc non multum probat, quia nullum aliud Sacramentum est contractus, sicut matrimonium.

XXVI. Quæritur 3. An si jure impediti, & inhabiles ad matrimonium contrahendum, per verba de futuro promittant sibi invicem, vel etiam per verba de presenti contrahant matrimonium, sub conditione dispensationis Papalis, obligationes contrahant, & qualem, ante, vel post dispensationem

nem? Resp. 1. Si consanguinei, vel aliter impediti matrimonium spondeant sub conditione Papalis dispensationis (per se loquendo, & scilicet scando, vel alio damno) non peccant, si matrimonium invicem promittant sub conditione, si Papa dispensaverit, dummodo sit impedimentum juris humani, in quo Papa dispensare potest, ac solet, quia talis promissio versatur circa objectum licitum, nempe contrahendum matrimonium inter consanguineos, vel aliter impeditos, post impetratam dispensationem, Covarr. in 4. Decret. p. 2. c. 3. in princ. n. 7. Laym. cit. c. 7. n. 4. Quin imò ex hujusmodi promissione oritur vera obligatio sponsaliorum sub conditione, ita ut sponsus expectare debeat usque ad eventum conditionis, & impetratâ dispensatione, matrimonium contrahere teneatur, si etiam alter in fide data persistat, quia cum objectum hujus reciproce obligationis sit honestum, ac licitum, ut dictum, non est, cur non ex illa oriatur obligatio, Laym. c. l.

XXVII. Resp. 2. Probabile est matrimonium per verba de presenti, inter personas jure impeditas, seu inhabiles contractum, sub conditione relata in futuram dispensationem Papalem, eâ impetratâ, purificari, seu perfici, absque novo consensu contrahentium coram paracho, ac testibus expresso, Sanch. l. 5. disp. 3. n. 10. Coning cit. disp. 29. n. 33. Ratio est, quia talis conditio, si Pontifex dispensaverit, non est impossibilis, ut debeat haberi pro non adjecta: neque est contra jus, non enim tales contrahunt pro tunc, dum sunt inhabiles, sed pro tempore impletæ conditionis, quo sunt habiles, cum natura conditionis sit, ut suspendat actum, & ejus obligationem in tempus impletæ conditionis. Et quamvis ante dispensationem partes contrahentes sint inhabiles ad ineundum matrimonium absolutum, non autem ad contrahendum sub conditione, ita ut consensus respiciat solum tempus habile, nempe tempus impletæ conditionis, hoc est, impetratæ dispensationis, ante quod consensus non est perfectè præstitus: positâ autem conditione, nihil obstat, quominus perficiatur matrimonium, sine novo consensu, sicut purificantur sponsalia de futuro inita sub eadem conditione, ut docet Sanch. c. l. ergo similiter perficitur matrimonium, sine novo consensu. Neque verò Pontifex dispensando facit, ut matrimonium prius invalidum fiat validum, sed per dispensationem, tanquam per eventum conditionis, solum fit, ut consensus conditionatus, & hætenus pendens purificetur, & perficiatur, & censetur absolutus: adeoque dispensatio tollit impedimentum, & ponit in esse conditionem, ex qua pendebat consensus contrahentium, quo tempore potest absolutè præstari: quare cum tunc perficiatur consensus, virtute illius perficitur etiam ipsa matrimonium, Sanch. c. l. n. 11.

Verum Laym. l. 5. tr. 10. p. 2. c. 7. n. 5. probabilius esse asserit, matrimonium sub conditione dispensationis Papalis initum, nunquam sine novo consensu coram Paracho, & testibus expresso, perfici, quia nunquam præsumitur esse mens Pontificis dispensantis, ut matrimonium, præterito tempore, ante dispensationem contractum sit validum, sed solum ut post impetratam dispensationem in facie Ecclesiæ, præmissis denuntiationibus, contrahere

liceat, sicut ex Bullis Pontificijs colligitur, quod etiam ipsâ praxi, & usu observatur. Neque obstat, quod promissio concepta sub conditione, si res sacra profanetur, vel liber homo servituti subijciatur, non obliget, nec valeat, quia censetur impossibilis, vel bonis moribus repugnare. Nam responderetur, promissionem sub conditione dispensationis non esse talem, quippe quæ à Principe potest, ac solet fieri, Laym. c. l. n. 5.

XXVIII. Quæritur 4. Si quis sponsalia, vel matrimonium contraxit cum duabus, quænam, vel quod ex illis servandum sit, ac validum? Resp. 1. Si quis cum duabus contrahat sponsalia, sub conditione de futuro, etsi posteriorum sponsaliorum conditio prius impleatur, adhuc priora erunt valida, ita ut quodcumque eorum conditio evenierit, ipsis standum sit, Coning cit. disp. 29. dub. 1. n. 20. Laym. cit. c. 7. n. 6. contra Sanch. cit. disp. 3. n. 18. Ratio est, quia talis neque licitè, neque validè secunda sponsalia inire potuit, nisi priora sponsalia prius fuerint dissoluta. Quod enim semel placuit, amplius displicere non potest, reg. 2. i. in 6. Resp. 2. Si quis cum duabus contraxit matrimonium, sub conditione pendente in futurum, illud validum est, cujus conditio prius impletur, sive illud primò contractum sit, sive posterius, modò tamen contrahens utrumque, quantum potest, velit esse validum, & neutrum consensum revocavit, Coning c. l. n. 20. Laym. c. l. n. 7. Ratio est, quia non quidem licitè, tamen validè quis contrahit, etsi alteri sit obligatus: at matrimonium secundum eventum conditionis purificatum prævalet primo matrimonio, cujus conditio adhuc pendet. Quod si conditiones utriusque matrimonij simul impleantur, neutrum validum erit, quia incertitudo vitiat matrimonium, c. Ex litteris. 10. de sponsal. atqui utrumque matrimonium esset incertum, quia in neutram mulierem esset determinatus consensus: cum enim conditio suspendat consensum in tempus impletæ conditionis, si conditiones utriusque matrimonij simul, & eodem tempore impleantur, petiundè est, ac si simul, & eodem tempore cum duabus contraheretur matrimonium, nec esset ratio, cur magis censeretur consentire in unam, quam in alteram, Coning c. l. Sanch. cit. disp. 3. n. 15.

§. V.

An causa, demonstratio, vel modus adiectus contractui matrimoniali ipsum vitiet, vel suspendat?

XXIX. ASSERTIO I. Demonstratio, vel causa sive turpis sit, sive honesta, vel contraria substantiæ matrimonij, vera, vel falsa, per se nunquam suspendit, nec vitiat matrimonium, sed semper habetur pro non adjecta, & matrimonium valet, Sanch. l. 5. de matr. disp. 19. n. 2. & alij communiter. Ut accipio te in uxorem, quæ vel quia es sterilis, vel virgo &c. Ratio est, quia per adjectionem talis demonstrationis, vel causæ non tollitur consensus necessarius ad substantiam contractus, cum ea non se habeat,

habeat, ut objectum, vel pars objecti contractus, sed tantum declaret opinionem, quam habet contrahens circa tale objectum, vel causam, quæ cum ad contrahendum movet. Nec refert, quod non contraheret, si sciret, talem demonstrationem, vel causam non fuisse, quia voluntas illa habitualis non influit, nec ponit aliquid in re, nam eam non obstante, modo actu, & absolute consentit: quamvis si sciret, non consentiret, sed voluntatem mutaret, quod tamen nihil operatur in ordine ad actum præsentem, error enim non vitiat matrimonium, nisi sit circa personam, vel conditionem libertatis, tunc enim nullum esset matrimonium, ut si quis dicat, contraho tecum matrimonium, quæ, vel quia es libera, vel primogenita filia Petri, tunc enim si non sit libera, vel filia primogenita, irritum est matrimonium, non ratione falsæ demonstrationis, vel causæ, sed propter errorem personæ, vel conditionis: nam etiam tali demonstratione, vel causâ non adjectâ, adhuc matrimonium ex tali errore contractum invalidum foret, *Sanch. c. l.*

XXX. ASSERTIO 2. Modus adjectus contractui matrimoniali non vitiat illum, nec suspendit, nisi sit contrarius substantiæ, aut bonis matrimonij, *Sanch. cit. dis. 19. n. 5.* Ratio prioris partis est, quia modus in hoc differt à conditione propriè dicta, quod hæc suspendit actum, cui apponitur, ita ut ante eam impletam non sit validus. At modus non suspendit actum, sed is statim valet, & vim suam habet, etsi nondum talis modus impletus sit. *Cum ab eo. 4. ff. de contrah. empr.* ita tamen ut alter contrahens obligatus maneat ad præstandum modum, cum quo contractus est initus. Veluti si quis dicat, dono tibi equum, ut hoc, vel illud facias, statim valet donatio, & tenetur donatarius implere modum, *Sanch. cit. dis. 19. n. 4.* Posterior pars probatur ex *c. fin. h. t.* Ubi habetur, quod conditio contraria substantiæ matrimonio adjecta vitiat matrimonium, ut contraho tecum, ut generationem proles evites: vel donec inveniam aliam ditorem: aut si pro quæstione alterandam te tradas. Ubi notandum, si qui matrimonium contrahere intendunt sub conditionibus expressis in *c. fin.* & eo jam contracto, velint adijcere obligationem, quæ omnino adversatur substantiæ matrimonij, tunc censentur non sub conditione propriè dicta, & suspensiva, sed potius sub conditione impropriè dicta, & non suspensiva, sive sub modo contraxisse, quem contrahentes, post contractum matrimonium observare velint, & ad eum servandum obligationem inducere, & tunc per adjectionem talis modi vitiat matrimonium, *Covarr. in 4. Decret. p. 2. c. 3. §. 1. n. 7. Sanch. cit. dis. 19. n. 5. Molin. tr. 2. de iustit. dis. 208. n. 3.* Ubi ait, quod interdum nomine conditionis significatur modus. Ratio est, quia id generatim loquendo in omnibus contractibus obtinet, quod quando contrahens, dum actu contrahit, vult alterum obligari ad præstandum quippiam repugnans ipsi substantiæ contractus, satis significat, se non habere veram, & seriam voluntatem ineundi talem contractum, sine vera voluntate autem, seu consensu, contractus non subsistit, *Laym. l. 5. tr. 10. p. 2. c. 7. n. 11. §. Porro.*

XXXI. ASSERTIO 3. Si modus adjectus matrimonio sit impossibilis, non tamen repugnans

substantiæ matrimonij, ut contraho tecum eam legem, ut digito cælum tangas, ut montem aureum milledes: vel turpis, & illicitus, ut patrem tuum interficias, tunc matrimonium valet, & modus pro non adjecto habetur ob favorem matrimonij, juxta *c. ult. h. t.* quia conditio impossibilis, vel turpis non vitiat matrimonium, nec illud suspendit, sed rejicitur, ac si appositâ non fuisset, ut supra dictum; ergo multo magis modus impossibilis, aut turpis, quæ incitat ad peccandum, cum hic non suspendat contractum, sed adveniat contractui jam perfectæ, *Sanch. cit. dis. 19. n. 7.* Confirmatur, quia in omnibus alijs contractibus, modus impossibilis, sive de facto, sive de jure, & secundum mores, sive moraliter si adijciatur contractui, illum non vitiat, sed pro non adjecto habetur, v. g. dono tibi equum, ut cælum digito tangas, vel ut inimicum meum interficias, quia modus dispositionem, cui adijcitur, non suspendit, sed validam esse supponit, *Molin. cit. dis. 208. n. 11. Sanch. c. l.*

XXXII. Prædictis addendum 1. ut cognoscatur, quando res aliqua donata fuit, v. g. si hoc vel dummodo hoc fiat, utrum donatio facta sit sub conditione propriè dicta, sive suspensiva: an verò solum sub modo, seu conditione non suspensiva, attendendum est, utrum donator voluerit, donationem non antè validam esse, ac firmam, quam conditio sit impleta; & tunc præsumi debet, conditionem propriè dictam esse appositam, nec valere donationem, ante eventum conditionis, an verò donator voluerit, ut statim valida sit donatio, sed donatarius obligatus sit ad aliquid postea faciendum, & tunc censeri debet sub modo esse factam, *Laym. cit. c. 7. n. 11.*

Addendum 2. Tametsi in omnibus contractibus conditio non suspensiva, sive modus impossibilis, vel turpis, si non adversetur substantiæ contractus, debeat haberi pro non adjecto; specialiter tamen id obtinet in contractu matrimonij, ob favorem, qui in eo consistit, quod si dubium sit, num conditio impossibilis, aut turpis adjecta fuerit matrimonio, tanquam conditio propriè dicta, suspensiva, an verò tanquam modus, sive conditio non suspensiva, tunc hoc posterius præsumi debet, ac proinde matrimonium statim validum erit, conditio verò pro non adjecta censebitur. Nisi constet, aliquem nullo modo voluisse absolute contrahere matrimonium, sed solum sub conditione impossibili, tunc enim veritas prævalet præsumptioni, & hæc illi cedere debet, quia Ecclesia non potest supplere consensum ad substantiam matrimonij requisitum, *Laym. cit. c. 7. n. 12.*

§. VI.

De conditionibus apposis in contractibus.

XXXIII. De his agitur in secunda parte hujus Rubricæ, & in primis in *c. Cum sit 2. h. t.* ubi talis sus proponitur: Quidam Diaconus manumit duo mancipia, sub hac conditione, seu modo, ut Monachi fierent, & in eo Monasterio, ubi ipse fuerat (scilicet Diaconus Clericus ministrans in Monasterio)

Monachus, *Hofiens. hic P. Fuerat*) permanerent, adiiciens, ut si quis contrā faceret, iterum servituti subijceretur. Cū autem unus ex illis, contempnā conditione, Monasterium deseruisset, & Clericis (sæcularibus) se junxisset: consultus super hac re Papa Gregorius rescribit Episcopo Diocesano, ut si ita esse repererit, sic se exhibeat, ut nec Monasterium deserat, nec voluntas manumittentis prætereatur.

Ubi notandum 1. Servus potest manumitti, sub ea conditione, seu modo, ut fiat Monachus, vel Clericus, *Abb. hic n. 5.* 2. quando hic in fine dicitur, quod voluntas manumittentis non valeat præteriri, ut scilicet isti servituti iterum subijciantur, si in Monasterio non permaneant, id intelligendum est, ante professionem, nam isti fuerunt manumissi sub conditione, seu modo, ut fierent Monachi, aliās reinciderent in servitutem pristinam, quod referri debet ad tempus ante professionem, quia post professionem, non possunt transire ad Clericos sæculares, sed nolentes coguntur permanere in Monasterio, & hoc ipso observant voluntatem manumittentis, *Abb. hic in fine.*

XXXIV. Præterea in c. *Verum* 4. h. t. statuitur, ut si alicui Ecclesiæ possessio v. g. prædium, sub aliqua conditione, id est, sub modo donetur, à donatore postea donum revocari non possit: nisi tali conditione, seu pacto sit collatum, quod eā cessante debeat revocari; tunc enim si non fiat, quod convenit, donatio revocatur, *Gl. hic in Casu.* Ratio decisionis est, quia modus adjectus donationi factæ Ecclesiæ, non est principalis causa finalis talis donationis, quippe quæ censetur principaliter facta in honorem DEI, & pro salute animæ suæ, aut remedio peccatorum suorum: & sic non potest agi ad revocationem donationis, sed solum ut impleatur, seu servetur modus appositus: nisi sit expressum, ut possit revocari, si modus non servetur, *Gl. fm. hic & Abb. n. 2.* Nam quilibet in traditione rei suæ potest apponere pactum, & modum legibus non improbatum, l. *In traditionibus.* 48. ff. de pact. l. 1. c. de donat. quæ sub modo &c. c. *Cum dilecti.* 6. de donat.

XXXV. Pro declaratione hujus c. notandum 1. si in fundationibus Ecclesiarum, aut Ecclesiasticorum Collegiorum, vel beneficiorum, & similibus, quæ pietatis, & Divini cultus causâ, instituta sunt, donationi modus adjiciatur, statim valet donatio, etsi modus non servetur, neque potest agi ad revocandam donationem, sed solum, ut modus impleatur, nisi id expressè in fundatione sit cautum. Si verò modus adjectus sit finalis, & principalis causa ipsius donationis, rectè agitur ad revocationem ejus, quod donatum est, etiam si nulla adjecta sit clausula revocatoria donationis, l. *Cum te* 6. c. de

pact. inter empt. & vendit. l. 1. 2. & 3. c. de donat. quæ sub modo &c. & l. fin. c. de revoc. don. quia cessante causâ, cessat effectus, c. *Cum cessante.* 60. de appell. *Canis. in cit. c. Verum.* n. 3. h. t. Itaque in donatione facta Ecclesiæ, ipsamet datio censetur causa finalis, nempe liberalitas in pium locum collata; modus verò, favore Ecclesiæ, præsumitur causa solum impulsiva, *Covarr. libr. 1. var. resol. c. 14. n. 6.* Ubi ait, quando modus adjectus donationi inducit causam finalem, eo non servato, revocatur donatio, cit. l. *Cum te* c. de pact. inter empt. & vendit. Secus verò, si impulsivam causam induxerit, tunc enim non revocatur donatio, sed agitur ad implendum modum, l. *Ea conditione.* 14. c. de rescind. vendit. & ibi Bald. in Summa, Non censetur autem modus causa finalis donationis, adeoque nec revocatur, nisi id sit expressum in ipsa donatione, cit. c. *Verum in fine.* Alex. de Nevo ibid. n. 9.

Notandum 2. Quod dictum est donantem Ecclesiæ rem aliquam posse apponere modum, id intelligendum est, dummodo modus apponatur incontinenti, & in ipso contractu, nam postea, & ex intervallo non potest apponi, juxta l. *Unic. §. Accedit.* & notat Gl. ibi V. *Fecerit* c. de rei uxor. act. Alex. de Nevo in cit. c. *Verum* n. 3.

Notandum 3. Dispositio hujus cap. intelligi debet de modo, & non de conditione strictè sumptâ, qui tamen aliquando accipitur etiam pro conditione laxius sumptâ, quia modus non suspendit actum, cui apponitur, neque vitiat, seu annullat illum, nisi sit contrarius substantiæ illius, sed modificat, ut si donetur prædium Ecclesiæ, sub hac conditione, ne alienetur, tunc favore Ecclesiæ præsumitur esse modus, & non potest revocari donatio, sed solum datur facultas agendi ad observandum modum: nisi expressè sit additum, ut si cesset conditio, quia facta est alienatio, revocari possit donatio, tunc enim apparet conditionem strictè dictam appositam esse, quæ suspendit actum, ita ut conditione non posita sit nullus, vel revocari possit, *Gl. hic V. Conditione.* & V. *Debeat.* Abb. nam. 1. & Alex. de Nevo num. 7. & 8.

Notandum 4. In donatione facta Ecclesiæ calex, seu conditio apponi potest, ut non liceat Ecclesiæ rem donatam alienare, & si contrā factum fuerit, possit illa à donante revocari: id verò non procedit, si alienatio facta sit à solo Prælato, quia delictum personæ non debet in detrimentum Ecclesiæ redundare, *Reg. Jur. 76. in 6.* potest autem revocari, si alienatio facta sit à Prælato, & Capitulo simul, quod procedit in rebus jam acquisitis Ecclesiæ, non in acquirendis, nam in his etiam factum solius Prælati præjudicare potest Ecclesiæ, *Abb. hic n. 3.*

& Alex. de Nevo n. 20. & 21. Sed de hoc alibi actum.

